

ΕΡΑΥΟΡΕΣΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Αποψη από πρόσφατη πορεία φοιτητών στο κέντρο της Αθήνας

Το λάθος με τη μεταρρύθμιση στα ΑΕΙ

Του ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Β. ΠΑΠΟΥΛΙΑ

Υπάρχουν αποδείξεις και στοιχεία ότι στην πολύ πρόσφατη απόπειρα μεταρρυθμίσεων για την ανωτάτη Παιδεία δεν ελήφθησαν υπόψη όχι μόνον οι στοιχειώδεις κανόνες ανάλυσης και προγραμματισμού αλλά ούτε η ως σήμερα καταγεγραμμένη ευρωπαϊκή και ελληνική εμπειρία στα θέματα αυτά. Φαίνεται ότι όλα άρχισαν πολύ απλά και εκ των ενόντων. Η κυβέρνηση ήθελε πράγματι να κάνει κάτι για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Γιατί υπήρχε προεκλογική και προγραμματική δέσμευση του κόμματος της ΝΔ αλλά και γιατί υπήρχαν προβλήματα στα πανεπιστήμια που είχαν ανάγκη από άμεση αντιμετώπιση.

Η πρώτη κίνηση ήταν πολύ σωστή. Αναζωογόνηση του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ) με σκοπό τη συσσώρευση της υπάρχουσας εμπειρίας και τη διατύπωση προτάσεων ύστερα από συζήτηση και διαβουλεύσεις με τα κόμματα, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και την πανεπιστημιακή κοινότητα. Τα υπόλοιπα, όμως, όπως έγιναν ήταν λάθος. Ο νόμος-πλαίσιο για την Παιδεία με την ταυτόχρονη πρόταση για την αλλαγή του άρθρου 16 του Συντάγματος δημιούργησε περίεργους συνειρμούς στο κομμάτι της πανεπιστημιακής κοινότητας που δεν είναι εκτεθειμένο στη σύγχρονη ακαδημαϊκή ανταγωνιστικότητα και γνώση και ιδιαίτερα στο φοιτητικό κίνημα που φοβάται την αγορά και τον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας.

Ακολούθησε ο νόμος για την αξιολόγηση των πανεπιστημιακών τμημάτων, το «δεν μασάμε» της υπουργού Παιδείας, η πόλωση που δημιούργησαν οι εμπρηστικές δηλώσεις του προέδρου του ΕΣΥΠ, η είσοδος του υπουργείου Δημοσίας Τάξεως στην εικόνα και άλλα αμέτρητα γεγονότα τα οποία στο τέλος όλα μαζί κατάφεραν το ακατόρθωτο: **1.** Να συσπειρώσουν εναντίον του νόμου, εναντίον του άρθρου 16 και εναντίον της

παραμικρής αλλαγής το μεγαλύτερο μέρος της πανεπιστημιακής κοινότητας, πρυτάνεις, συγκλήτους, καθηγητές και φοιτητές.

2. Να αναβαθμίσουν την πανεπιστημιακή, συνδικαλιστική εκπροσώπηση και δράση και να της προσδώσουν κύρος και δύναμη που δεν είχε ποτέ στο παρελθόν.

3. Να δημιουργήσουν μια πρωτοφανή σύγχυση στην κοινή γνώμη, που στην πλειοψηφία της πιστεύει ακόμη ότι ο νόμος-πλαίσιο και το άρθρο 16 είναι το ίδιο πράγμα.

4. Να αποκαλύψουν και να αποκαταστήσουν μια Αριστερά με άκρως συντηρητικό λόγο, λατρείας του παρελθόντος και υπεράσπισης του status quo.

5. Να οδηγήσουν στην ψήφιση ενός νόμου του οποίου η εφαρμογή δεν θα λύσει τα σημαντικά προβλήματα του ελληνικού Πανεπιστημίου.

Υποστηρίζεται εδώ και πολλά χρόνια ότι οι μεταρρυθμίσεις, ιδιαίτερα εκείνες για την Παιδεία και το κοινωνικό κράτος, έχουν μια μεγάλη ευαισθησία που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από τη στιγμή που διατυπώνεται ακόμη και η πρώτη κουβέντα γι' αυτές. Ο,τι λησθεί, ό,τι παρουσιαστεί τον πρώτο, τον δεύτερο μήνα από την ώρα που ξεκινά μια μεταρρύθμιση, καταγράφεται στη συνείδηση, στο θυμικό και στον λόγο και καθορίζει τη συμπεριφορά όλων των ενδιαφερομένων. Καθορίζει αποφασιστικά τη συμπεριφορά όλων εκείνων που υπάρχει περίπτωση να χάσουν, ή νομίζουν ότι θα χάσουν, εκείνα που έχουν σήμερα.

Γι' αυτό στις δημοκρατίες υπάρχουν πριν απ' όλα οι κυβερνήσεις. Για να προτείνουν μεταρρυθμίσεις, να δημιουργούν ήρεμο κλίμα, να επιζητούν συναινέσεις, να επανέρχονται, να αντιπροτείνουν, να προχωρούν και να υποχωρούν όταν χρειάζεται. Είναι οι κυβερνήσεις στις ώριμες δημοκρατίες που υποχρεούνται να δημιουργούν πρωτίστως την αίσθηση του δημοσίου συμφέροντος και τη διάσπαση του δημοσίου χώρου με την έννοια της αλληλεγγύης και των ειλικρινών προθέσεων και χειρονομιών. Γιατί οι κυβερνήσεις γνωρίζουν καλύτερα απ' όλους

τους άλλους και έχουν το τελικό πολιτικό όφελος. Είναι ακριβώς σε αυτό το σημείο που η κυβέρνηση έπαιξε και έχασε. Ξεκίνησε με ένα φιλόδοξο θέμα και πολύ γάλα όνειρα. Δεν γνώριζε τα θέματα του δημοσίου χώρου, δεν σεβάστηκε τους θεσμούς και δεν ένιωσε καμία αλληλεγγύη για όσους χάνουν ή μπορεί να χάσουν από τη μεταρρύθμιση στην Παιδεία. Δυστυχώς, η ανωριμότητα που έδειξε το ΠαΣοΚ σε κάποια κρίσιμα θέματα, ο βερμπαλισμός και ο ιστορικός αρνητισμός της Αριστεράς, οι φοιτητικές καταλήψεις και πολλά άλλα είναι γεγονότα που ουσιαστικά ακολούθησαν. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι έχουν και αυτά μεγάλη σημασία, αλλά σε ένα δεύτερο, κατοπινό επίπεδο.

Μεταρρυθμίσεις στην Παιδεία και στην κοινωνική πολιτική επιχειρήθηκαν πολλές φορές στη χώρα μας να γίνουν με νόμους μια κι έξω. Συνάντησαν τις περισσότερες φορές καθολική αντίδραση και απέτυχαν. Τα προβλήματα δυστυχώς παραμένουν αλυτα και επανεμφανίζονται αργότερα σε άλλη, χειρότερη μορφή. Οι μεταρρυθμίσεις, καλώς ή κακώς, χρειάζονται στοργή και φροντίδα. Χρειάζονται προετοιμασία και μετρημένο λόγο. Αποκτούν ζωντάνια και ευαισθησία γιατί πολλές φορές σχετίζονται με πεποιθήσεις και προκαταλήψεις των ανθρώπων, με εδραιωμένες πρακτικές και συνήθειες. Δεν είναι νομικά κατασκευάσματα μόνο, αλλά κύματα που τέμνουν οριζοντίως την κοινωνία και τις ψυχές των ανθρώπων. Στην περίπτωση της ανωτάτης Παιδείας η κυβέρνηση έπρεπε να προχωρήσει στην αυτονομία των πανεπιστημίων και σε γενναία χρηματοδότηση. Ως αντάλλαγμα μπορούσε να πάρει την αξιολόγηση των πανεπιστημιακών τμημάτων και άλλα επί μέρους ζητήματα. Αυτές οι πρωτοβουλίες, που μπορούσαν να ισχύσουν και χωρίς νόμο, ήταν ικανές να πυροδοτήσουν πρωτοβουλίες του σώματος των καθηγητών, που είναι η μόνη πραγματική δύναμη ικανή να αλλάξει σήμερα τη ροή των πραγμάτων στο ελληνικό Πανεπιστήμιο. Να αλλάξει το κλίμα και την κυρίαρχη κουλτούρα. Η επιστήμη και η εμπειρία έχουν δείξει ότι η αυτοοργάνωση (self-organisation) υπό συγκεκριμένες συνθήκες μπορεί να ανανεώσει πολλά συστήματα της ζωής και της φύσης.

Νόμος-πλαίσιο και νοοτροπία

Του ΛΟΥΚΑ ΒΛΑΧΟΥ

Όσες προτάσεις και προσθήκες στον νόμο-πλαίσιο του υπουργείου κατατέθηκαν από τους πρυτάνεις και ομάδες ακαδημαϊκών ή τα κόμματα βασίζονται όλα σε μια «κρυφή» παράμετρο την οποία θεωρούν ως δεδομένη. Στην πρόσφατη ανακοίνωση της ομάδας πρωτοβουλίας πανεπιστημιακών (ή της ομάδας των 1.000, όπως την αποκαλούν τα ΜΜΕ) γίνεται μια σοβαρή επισήμανση: «*Η μεταρρύθμιση εξαρτάται πρωτίστως από τη βούληση της πανεπιστημιακής κοινότητας να επιβάλει τολμηρές αλλαγές στη νοοτροπία και στις πρακτικές που διέπουν την ακαδημαϊκή ζωή*». Είναι δύσκολο να διαφωνήσει κανείς με αυτή την επισήμανση, αλλά και εύλογο να αναρωτηθεί κάποιος αν υπάρχει αυτή η βούληση στη συντριπτική μερίδα της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Υπάρχουν δεδομένα που να δείχνουν ότι οι πρακτικές ως σήμερα της πανεπιστημιακής κοινότητας χαρακτηρίζονται από τέτοιες πρωτοβουλίες και απλά τους έλειπε ο νόμος-πλαίσιο για να ξεπεταχτούν και να ανθήσουν; Ποιος νόμος, για παράδειγμα, απαγόρευε τη δημιουργία ιστοσελίδας για το κάθε μάθημα και διάθεση από εκεί των σημειώσεων του μαθήματος δωρεάν στους φοιτητές; Το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης αγόρασε ειδικό πρόγραμμα με χρήματα από το ΕΠΕΑΚ και διαθέτει προσωπικό για την υποστήριξή του. Αείζει να επισημόνουμε ότι πολύ μικρό ποσοστό (10%) μελών ΔΕΠ χρησιμοποιεί το σύστημα αυτό. Μπορώ να αναφέρω δεκάδες παρόμοια παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι δυστυχώς το ανθρώπινο δυναμικό στα ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας σήμερα (με μερικές εξαιρέσεις) δεν έχει

καμία βούληση για αλλαγές (πόσο μάλλον τολμηρές).

Η ερώτησή μου λοιπόν είναι η εξής: Αν ένα σεβαστό ποσοστό των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας δεν

Είναι ζητούμενο αν υπάρχει η βούληση για τολμηρές αλλαγές στη συντριπτική μερίδα της πανεπιστημιακής κοινότητας

επιθυμεί καμία αλλαγή στην καθημερινή του πρακτική, καταστρατηγεί τους νόμους και αδιαφορεί για κάθε είδους νεωτερισμό, τι ελπίζουμε να πετύχει ο νόμος-πλαίσιο; Πώς θα «τιμωρεί» η πανεπιστημιακή κοινότητα τον καθηγητή που συνεχώς απουσιάζει από τα μαθήματα και το γραφείο του και στέλνει τους συνεργάτες του να διδάξουν τα μαθήματά του; Ή τον καθηγητή που αντέγραψε τις σημειώσεις του μαθήματος και πληρώνεται από το κράτος «συγγραφικά» δικαιώματα; Ή τον φοιτητή που αντιγράφει στις εξετάσεις ή λερώνει τις φρεσκοβαμμένες αίθουσες με αφίσες για εκδρομές και πάρτι; Ή τον φοιτητή που βάζει λουκέτα στις πόρτες των σχολών, ή καταστρέφει τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές; Δεν υπάρχουν, δυστυχώς, μηχανισμοί επιβολής της ακαδημαϊκής δεοντολογίας στα πανεπιστήμια, απλά ευχόμεστε ότι η πνευματική καλλιέργεια δημιουργεί μια ανωτερότητα στους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών και αυτόματα θα λειτουργήσουν όλα σωστά. Ομορφα ακούγονται όλα αυτά και είναι ενδιαφέροντα θέματα για φιλολογικές συζητήσεις, αλλά όχι ικανά σεναρία για να διοικήσεις ένα πανεπιστήμιο με 2.500 καθηγητές, 5.000 διοικητικούς υπαλλήλους και 40.000 φοιτητές.

Καταλήγουμε λοιπόν στο δίλημμα: τι προηγείται, να κάνουμε πρώτα τον νόμο και να αλλάξει η νοοτροπία κάποτε στην πορεία... ή θα πρέπει να προηγηθεί η αλλαγή της ακαδημαϊκής νοοτροπίας και της βούλησης για ριζικές αλλαγές; Η άποψή μου είναι ότι το πραγματικό ζητούμενο είναι η αλλαγή της ακαδημαϊκής νοοτροπίας. Πόσα χρόνια θα χρειαστούμε για να αλλάξουμε τη νοοτροπία; Δεν τολμώ ούτε να το σκεφτώ.

Ο κ. Λ. Βλάχος είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Φυσικής του ΑΠΘ.